

Bárka

Ablak a kortárs magyar
online

Bárka

XXVI. 2018/4.

Bárka

IRODALOM, MŰVÉSZET, TÁRSADALOMTUDOMÁNY

JÓNÁS TAMÁS: Túl sűrű, Tavasz–ősz-párhuzam, Beismerés ■ SZABÓ T. ANNA:
Megölt feketerigó – Juhász Ferencnek ■ VARGA IMRE: Álomversek ■ GYÓREY
ZSOLT – SCHLACHTOVSKY CSABA: Magyariné szeretője ■ EGRESSY ZOLTÁN:
A graviátor vadhajnala, Mélyben, Fent az égen ■ KÖTTER TAMÁS: Az 51-es körzet
■ GRECSÓ KRISZTIÁN: Józán ima ■ VARRÓ DÁNIEL: A kíváncsi óratörpe ■
Békéscsaba újratelepítésének 300. évfordulója: ERDÉSZ ÁDÁM, UHRIN ERZSÉBET,
KATONA CSABA, ANDO GYÖRGY ■ BERETVÁS GÁBOR: Beszámoló a Magyar
Színházak XXX. Kisvárdai Fesztiváljáról ■ KRITIKÁK Oravecz Imre, Száraz Miklós
György, Horváth László Imre, Fecske Csaba, Nagy Zopán kötetéről

Cs.Tóth János

Kereszt-pontok életből, fonálból

Kányási Holb Margit textiljei

Azt vallotta Arisztotelész, hogy minden tudománynak és minden művészetnek a kezdete az érzékeléssel szerzett tapasztalat, az empíria. Ez a megállapítás különösen igaz a térben megmutatkozó plasztikára, legyen az kő, fém, fa vagy textil. A lebegő textil is olyan természetességgel van jelen a levegőben, mint a ruha, amely elrejt testünket. Közhelyesen mondhatjuk, az élet csupa evidencia. A nap süt, az ég kék, a ruhát kimossuk, és újra hordjuk. Nem is tudjuk elgondolni, hogyan lehetne barátságosan meleg hangulatú egy lakásbelső textíliák nélkül. A dolgok mögött pedig ott a művész, aki tervez: elgondolja, a különböző fonalokból, cérnákból, milyen ruhadarab, milyen műalkotás valósítható meg.

Jó negyven éve indult a kortárs magyar textil forradalma. Az ipar- és képzőművészet hagyományos határait feszegette a pályakezdő textilművészek között Kányási Holb Margit is. A budapesti Fő utcában található Népi Iparművészeti Múzeumban erről tanúskodik az életműbeli válogatása. A mozaikszerűen megrendezett tárlaton egymást éltetik-erősítik a különböző anyagokból és más-más technikával készült munkák. Sík és térbeli alakzatok, nyugodt és mozgalmas formációk váltják egymást. Minden mindennel összefüggésbe kerül, pedig néha az évszámok húsz, harminc év távolságot is jelölnek. A szétesett világ után új rendet kell teremteni, legyen szó művészi gondolatról vagy a végtelen anyag szépségét, kínlódását nyújtó textilek alkalmazásáról. Gondoljunk csak bele az 1960-as évek öltözködési divatja a nejlon ingről, illetve harisnyáról, a műanyagból készült orkán kabátról szólt. A balmazújvárosi gimnáziumban és a hatvanas évtized közepén átadott, modern művelődési

házban Horváth Imre festőművész vezetésével olyan színvonalas képzőművészeti kör működött, amiből Kányási Holb Margitot elsőre felvették az Iparművészeti Főiskolára (mint tudjuk, ma egyetem a neve). Művészi munkássága kezdete azonban kemény és komoly munkával kezdődött a Debreceni Háziipari Szövetkezetenél. Egyszerre kellett alkalmazkodni az akkor létező Népművészeti bolthálózatból érkező igényekhez és a táji motívumok továbbélését szorgalmazó elvárásoknak. A munkamenet két műszakban zajlott és a kéziszőők ritmusát, motivációit is figyelembe kellett venni a művészi elgondolások megvalósítása mellett. Ebből az időszakból finom ízlésű, mértéktartással díszített kollekción láthatunk a kiállításon, több méteren át, a padlótól elemelt pódiumon tekinthető meg mindez.

A különféle színek textilbe álmódását, olyan kollekciónak nézhetünk, ahol a megnevezés már jelzi a megvalósult gondolatot. „Rozsda”, „Kék a lába”, „Csíkos”, „Hamvas” ilyen címen színkombinációk számos variációja született meg 1998-2001 között. Ezek a hétköznapiak tűnő textilek tömör fogalmazású, mindemellett nemesen egyszerű motívumokkal kerültek megvalósításra. Úgy érezzük, öröktől fogva létező formák és színek természetes együttélésével találkozunk. Ugyanez mondható el a falitextilekről, ágytakarókról, amelyeken kölcsönhatásban felelnek egymással a motívumok, miközben a gyapjú kellemes meleget árasztva (*Kopjafa, Hármastextil*) mutatja magát. A folklórból származó elemek, az egykori tárgyak, növények motívumként élnek tovább. Már nem saját lenyomatukat őrzik, hanem Kányási Holb Margit alkotói elgondolása alapján, sajátos lényegükkel szolgálják a művészetet, élnek tovább a textileken. Ha egészen közel megyünk a kiállított munkákhoz, felfedezhetjük az anyagkezelés szépségeit, a rétegződéseket, így lesz lelke a matériának.

Homokóra

Rítustextileknek nevezi a kiállító azokat a munkákat, amelyek az emberi élet fordulópontjaihoz kapcsolódnak. A póljától a szemfödélig mutat be textíliákat a tárlat, kissé elkülönített fülkéjében. Az 1976-os *Születés* című falikép életfái, virágmotívumai ugyanolyan tiszta, redukált, pontosan fogalmazott művet eredményeznek, mint a 2000-ben készült *Emléklepek (Édesapám – néhai Holb Ferenc zenész emlékére, Halottas abrosz I. és II., Szemfödél)*. Ebben a rituális kiállítási térben Kányási Holb Margit szinte megszövi-fonja önmagát, teljes belső világát tárja fel. A tárlatnak ebbe a szegletébe került az a képernyő, amelyen a hagyományostól eltérő módon szól a látogatókhoz. Tudatos művészi bölcsességgel munkál ki performansokat. És nincs ezzel befejezve a folyamat, mert a mozgásos megnyilvánulásokat egy-egy konkrét textilművé nemesítve jeleníti meg gondolatait. A *Lepel (Rendelt út)* című performansa 2009-ben volt a Vámospercs melletti Kék-Kálló völgyben. A nyári zöld mezőre textil csíkokat helyezett, majd az anyaföldön vízszintesen forogva testére tekerte az anyagot, míg végül a kereszt irányban lévő drapériával betakarták. Ennek a művészi megnyilvánulásnak a továbbgondolása és betetőződése lett a 2012-es *Lepel – parafrázis* címet viselő nagy lélegzetű és nagy hatású alkotása. Visszavezeti a torinói halotti lepelhez a kiállító a befogadót. (Milyen különös, hogy hazánkban éppen a debreceni székesegyházban található az egyik torinói lepel-másolat.) A Krisztusnak tulajdonított halotti lepel megidézése mintázatában, méretében, az égések nyomának jelzésével a leghatásosabb kompozíció a művész életművén belül. Kányási Holb Margit testének részletgazdag lenyomatával, annak patinázásával beleivódik a textilbe, és felemel bennünket a spirituális világba. A képzőművészet kontextusába viszi át a nézőt, mert művészi üzenete van: nem emlékezni akar, nem in memoriam valakiért, hanem tisztelgés, hommage hatja át ezt a szakrális alkotást.

Még három performansz tekinthető meg képernyőről a tárlaton (*Labirintus* 2008, *Ágytól asztaltól* 2009, *Kérékbtörés* 2007). Ezek a művészi előadások tovább érlelődnek és vélhetőleg kapunk még anyagban, textilben manifesztálódott műveket az alkotótól. Olyanokat, mint az installációkról, akciókról készült fotókon, dokumentumokon ez tetten érhető (*Kerítés* 2001, *Légmérés* 2008, *Kötés-pont* 1992, *Folyamat ábra, Mamaviola* 1992).

Válogatás harminc év szövött anyagaiból a kiállítás alcíme, de négy évtized munkásságának kiemelkedő opuszait láthatja a közönség július 11-ig. Felsorolni hiábavaló vállalkozás az önálló és kollektív kiállításainak helyszíneit. Mindenképp meg kell említeni azonban Mexikót, Svájcot, Németországot, az oroszországi Szentpétervárt, ahol önmaga mutatkozott be. Számos elismerése közül a legutóbbi jelzi méltó rangját a magyar textilművészetben, nevezetesen a Ferenczy Noémi-díj.

A kiállítás címe sokat mondó: *Kereszt-pontok*. Dvorszky Hedvig művészettörténész a megnyitón az életút és a textilszövés találkozási pontjairól polemizált. Kányási Holb Margit pedig a hallgatóságnak körbeadásra átnyújtott egy száz évnél régebbi zsákvászon göngyöleget, amit ajándékba kapott, de évek óta szándékosan nem tekert ki, várva egy jeles alkalmat. Miközben megérintettük és szomszédunknak továbbadtuk az anyagot, világossá vált: a lelkünk gyönyörű ruhába öltözött.